

Studie p. Odvalilova nepodává víc než jaký taký životopis slavného „mystického naturalisty“ francouzského a dosti podrobný obsah jeho hlavních děl. Význam jeho tvorby v rozvoji moderního citu náboženského vystihnouti však nedovedla; kde má charakterisovat literárně nebo soudit esteticky, utíká se k cizím soudům a výrokům a opírá se o citáty často velmi různorodé i různotvaré; kde narazí na jemnější záhadu psychologickou, mine ji, nepochopivši ani jejího dosahu. A přece Huysmans zasloužil by si výkladu mnohem hlubšího¹ — i upřímnějšího, a zasloužil by si ho právě od katolíků; námaha ta přinesla by jim i kus cenného sebepoznání. To, čemu se říká konverse Huysmansova, jest zjev příliš složitý, aby se dal vykládat tak prostoduše a formulkami tak hubenými a chudými, jako činí p. Odvalil. A přece pověděl sám Huysmans tolik o svém vnitřním životě, tolik tomu, kdo umí číst! Jak vyložil a popsal Huysmans sám svůj přerod náboženský, obrodu své bytosti, cení s psychologického hlediska velmi vysoko — a právem! — největší snad moderní francouzský historik náboženského citu, *Fortunat Strowski*, v druhé části své knihy *Pascal et son temps* (kapitola VIII). Ovšem jsou značné rozdíly — a rozdíly příznačné osobám i době — mezi konversí Pascalovou a Huysmansovou: dověsti jich vysledovat, znamenalo by již dáti pevný podklad této práci a učiniti ji poučnou a hodnou čtení i meditace; znamenalo by také

1 - [Viz Duše a dílo, 6. vyd. str. 199 a n.]

pochopiti a osvětliti již způsobilý problém Huysmansův. To všecko ovšem jest nad síly páně Odvalilovy. Pan autor měl jistě dobrou vůli, ale schází mu hlavní podmínka pro práce tohoto druhu: psychologická intuice, zkušenosti vlastního, bohatšího a silnějšího života náboženského, zrak pro vnitřní drama. Jak necítí p. Odvalil dosahu toho, co píše, projevuje se co chvíli prozíravému čtenáři způsobem, který skoro odzbrojuje — tak jest naivní. Na str. 36 napíše třebaš p. Odvalil: „*Obrátil se konečně na tu pravou adresu, na náboženství a na církev.*“ Obrátil se na tu pravou adresu! Takto po kupecku a obchodnicku vyjadřuje se p. Odvalil tam, kde jde o náboženský přerod, o vnitřní duševní drama! Co schází p. Odvalilovi na vnitřním procítění a promyšlení, nahrazuje různými floskullemi, hlavně cizími slovy, která mají dodati reliefu čemusi, co ho velmi postrádá. P. Odvalil domnívá se, kdovíco silného propověděl, napíše-li třebaš: „*Katolicismus jako řešitel otázek ještě choulostivějších a srdcem tím bouřněji *urgovaných**“ (str. 135). Tedy *urgovaných*! Je to dost silné, heroické? Nevím, co vím však, jest, že je to trapný galimatyáš myšlenkový i stylistický. Pokud vím, žádá si srdce lidské — nebo „*urguje*“ srdce lidské podle p. Odvalila — jen pokoje, jistoty a radosti — ničeho jiného a zejména již ne nijakých „*otázek ještě choulostivějších*“.

Stylistickými i myšlenkovými perlami se knížka p. Odvalilova jen jen mihotá. Na str. 15 lituje p. Odvalil, že se Barbey d'Aurevilly nedožil „*volby Huysmansovy, i toho *neohroženého tleskání*, které jí provázelo*“. Že jest třeba k potlesku (to snad mínil p. Odvalil svým „*tleskáním*“) nějaké zvláštní neohroženosti, nezdá se mně, a naprosto již jí nebylo třeba v tomto případě ve Francii, kde má — a měl ovšem ještě více v devadesátých letech, kdy se odehrává konverse Huysmansova — katolicismus tolik stoupců i tolikerých opor společenských.

„*V chorobném esteticismu *A rebours* vyvzlykala se jeho melancholie *pro jednu**“ (str. 16). Co jest to „*pro jednu*“? Snad chtěl říci p. Odvalil: provždy, navždy? Ale i celý ráz *A rebours* jest v této větě postaven na hlavu. *Není-li* čeho v *A rebours*,

jest to právě „vzlykání“. Misanthropie *A rebours* jest úplně zamklá a uzavřená!

Podivná věc, která se vnučuje člověku, znalému literárních dějin domácích i cizích. Ve Francii má katolicism několik nejlepších stylistů devatenáctého věku, útočných, jiskřivých, oslnivých, plných ducha i ohně, obraznosti i charakteru. Chateaubriand, Veuillot, Barbey d'Aurevilly, Hello, Huysmans, Bloy. A u nás? Není bědnějších, topornějších a nejapnějších spisovatelů nad naše klerikalizující katolíky. Nikdo není tak opuštěn každým duchem, svatým i nesvatým, jakmile sáhne na péro, jako český klerikál.

Co se to tu mstí? Jistě jazyk Husův, Blahoslavův, Komenského. Zdá se již, že má k těmto jezdcům rozhodný odpor a že je se zvláštním potěšením skládá co chvíli do příkopu.

Vilém Mrštík: A. F. Pisemskij

Pan Mrštík má, jak známo, velmi spadeno na kritiku; opovážila se a opovážuje se totiž ta nešťastná kritika občas kritizovat i jej, cosi, co těžko odpouští moravský polobůh. Aby mohl s českou kritikou snáze se vypořádat, vzal si Pisemského a zaštitil se jím; dostal chuť na polemiku, a proto sedl a — napsal essay. Essay právě o A. F. Pisemském. Polemika v essayové formě, to vypadá mnohem onačeji než taková ledajaká polemika novinová. Že to není právě poctivé, maskovat se takto a obracet účel vzhůru nohama? Nu což... leccos není poctivé v české literatuře, ale úspěšné! A o to jde hlavně literárním polobohům.

A tak vezmeš-li do rukou knížku p. Mrštíkova jako dobrý muž pravoslavný, doufaje, že se dozvíš něčeho podstatného o Pisemském, jsi čertovsky podveden. A dobře ti tak: proč jsi zapomněl, že čteš-li knížku od Viléma Mrštíka, půjde tam nejprve o Viléma Mrštíka, po druhé o Viléma Mrštíka, po třetí o Viléma Mrštíka, a zbude-li místo, možná i o předmět, který si vybral a jež nadepsal své práci? Pan Mrštík horlí v knížce hlavně proti kritice, v níž jest hlavní věcí kritik a vedlejší věcí spisovatel, o němž kritik píše — nu, p. Mrštík má k tomu již všecko právo. Dozvíš se tedy z knížky p. Mrštíkovy, kdo kdy ve své drzosti nebo jen nedopatřením ušlápl p. Mrštíka, dozvíš se i, jak kdysi v nebožtíku Ruchu „potřel“ p. Mrštík sám v mladické zaslepenosti „šmahem Calderona“ (dnes zmoudřel a velebí šmahem na výsost již i Raisy a Hlávky — vládne zemí již taková žertovná vyrovnávající spravedlnost!), dozvíš se ještě mnohý žertovný